

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ПОПНИКОЛОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 30388/02)

РЕШЕНИЕ
(същество)

СТРАСБУРГ

25 март 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

25/06/2010 г.

Това решение е станало окончателно при условията на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото на Попников срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Райт Марусте (Rait Maruste),

Марк Вилигер (Mark Villiger),

Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Здравка Калайджиева (Zdravka Kalaydjieva), *съдии*,

и Клаудия Вестердийк (Claudia Westerdiek), *секретар на отделението*,

След закрито заседание, проведено на 2 март 2010 г.,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 30388/02) срещу Република България, подадена в Съда на 2 февруари 2002 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от български граждани, г-н Димитър Николов Попников ("жалбоподателя"), който е роден през 1955 г. и живее във Варна. Жалбоподателят се оплаква в личното си качество и като ЕТ "ДИНИПО-666-Димитър Николов Попников" ("едноличния търговец"), което той регистрира през 1992 г. във Варна.

2. Българското правителство („Правителството“) се представлява от правителствения агент г-жа М. Димова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди по-конкретно, че властите не са се съобразили с влязло в сила решение в негова полза и са го лишили от легитимни очаквания за придобиване на държавна собственост.

4. На 20 септември 2007 г. Съдът решава да уведоми Правителството за жалбата. Също така е решено да се разгледа съществуването на жалбата едновременно с нейната допустимост (чл. 29, ал. 3).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

A. Наемане на имота

5. На 1 октомври 1992 г. жалбоподателят, в качеството си на едноличен търговец, сключва договор с държавно дружество СИМЕ ЕКО ("дружеството"), по който взема под наем част от недвижим имот – производствена база и инсталации ("имота") – за период от десет години.

6. Договорът за наем гласи, наред с другото, че ако дружеството прекрати договора за наем преждевременно, след това ще компенсира наемателя за подобрения в имота.

Б. Предложение съгласно чл. 35(1)(2) от Закона за приватизацията (ЗП)

7. На 11 октомври 1994 г. жалбоподателят представя предложение пред Министерството на промишлеността за закупуване на имота по реда на преференциална процедура за приватизация за наемателите на държавни имоти или части от тях, предвидена в чл. 35 (1) (2) от ЗП.

8. В писмо от 26 април 1995 г. министърът на промишлеността отхвърля предложението на жалбоподателя. На неуточнена дата последният обжалва решението.

9. С окончателно решение от 4 декември 1996 г. Върховният съд се произнася в полза на жалбоподателя, отменя решението на министъра на промишлеността като незаконосъобразно и като приема, че той отговаря на задължителните условия за закупуване на имота по преференциална процедура за приватизация, изрично инструктира министъра на промишлеността да приеме необходимото решение, за да продаде имота съгласно чл. 35(1)(2) от ЗП. По-конкретно съдът постановява следното:

"По този начин трябва да се приеме с оглед на описаните съображения, че отказът на министъра на промишлеността да даде възможност за закупуване на спорния имот по реда на чл. 35(1)(2) от [ЗП] е незаконосъобразен и поради това трябва да бъде отменен и ... досието да бъде върнато на [компетентния] орган съгласно чл. 3 от [ЗП], за да бъде решен въпросът в съответствие с дадените по-горе указания на съда, по-конкретно да бъде издадена заповед за приватизация на имота по реда на чл. 35(1)(2) от [ЗП]."

10. Министърът на промишлеността не издава заповед жалбоподателят да закупи имота по реда на чл. 35(1)(2) от ЗП.

В. Програма за масова приватизация

11. На 19 декември 1995 г. Народното събрание приема програма за масова приватизация ("приватизационна програма"), която гласи, че деветдесет процента от акциите на дружеството ще бъдат приватизирани. На 24 септември 1996 г. Тръжната комисията обнародва списък от дружества, чиито акции ще бъдат продадени в първия търг на посочената програма. Той включва дружеството.

12. На неуточнена дата се извършва приватизацията на мажоритарния дял на дружеството заедно с имота като актив. Не е ясно дали това се е случило преди или след решението на Върховния съд от 4 декември 1996 г.

13. По този начин дружеството има трима частни акционера и държавата, която запазва десет на сто притежание.

Г. Съдебно производство срещу държавните органи

14. През 1997 г. жалбоподателят, в качеството си на едноличен търговец, предявява граждански иск срещу дружеството, Министерския съвет и Министерството на промишлеността. Той иска обявяването на приватизационния договор на дружеството за частично нищожен до такава степен, в която той се отнася за имота, въз основа на решение на Върховния съд от 4 декември 1996 г. в негова полза. С окончателно решение от 21 август 2001 г. Върховният касационен съд отхвърля иска на жалбоподателя, тъй като установява, че никакъв приватизационен договор не бил сключен между страните ответници в изпълнение на резултатите от първия търг на приватизационната програма, и поради това няма акт, чиято валидност може да бъде оспорена в рамките на образуваното гражданско производство. В мотивите си съдът заключава, че жалбоподателят е трябвало да оспори решенията на властите да включат дружеството в приватизационната програма и другите административни актове, издадени в това отношение.

15. Междувременно през 1998 г. жалбоподателят в качеството си на едноличен търговец също завежда административни действия срещу Министерството на промишлеността, в което той иска обявяване на частична нищожност до степента, в която са свързани с имота, (1) решението на министъра на промишлеността да включи дружеството в приватизационната програма и (2) приватизационния договор за продажбата на дружеството. В окончателно решение от 5 октомври 2000 г. разширеният състав на Върховния административен съд отхвърля искането на жалбоподателя и установява, че нито един от актовете не представлява административен акт, който може да бъде оспорен в контекста на административно производство.

16. На 12 ноември 2001 г. жалбоподателят търси помощ от министър-председателя и Главната прокуратура за изпълнение на решението на Върховния съд от 4 декември 1996 г. В писмо от 5 декември 2001 г. Министерството на икономиката уведомява жалбоподателя, че не може да му помогне, защото по това време държавата притежава само 0.2% от акционерния капитал на дружеството и не може да наложи продажбата на имота на жалбоподателя. Така единственият начин той да постигне изпълнението би бил да се стреми да закупи имота директно от дружеството.

Д. Съдебно производство срещу дружеството

17. На неуточнена дата жалбоподателят в качеството си на едноличен търговец завежда съдебно производство срещу дружеството, като иска да бъде компенсиран за подобренията, които е направил на имота.

18. С решение от 5 април 2004 г. Окръжен съд - Варна уважава частично иска на жалбоподателя. Той признава, че през 1992 г. той е направил подобрения на имота в размер на 200 352 стари български лева (към онзи момент около 12 637 германски марки), и с оглед на деноминацията на лева на 4 юли 1999 г., му присъжда равностойност към текущия момент на 200,35 нови български лева (около 102 евро).

19. При обжалването Върховният касационен съд потвърждава решението на предходната съдебна инстанция с окончателно решение от 28 март 2005 г.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

20. Законът за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия ("Законът за приватизацията"), приет през 1992 г., предвижда преобразуването на публична собственост и приватизацията на държавни и общински предприятия. През март 2002 г. той е заместен от друго законодателство.

21. Чл. 3 от ЗП посочва органите, компетентни да вземат решения за приватизация. В настоящия случай органът е министърът на промишлеността.

22. Чл. 35. ал. 1 от ЗП гласи, че наемателите на държавна и общинска собственост могат да предлагат да купят имотите, наети от тях, без публичен търг или конкурс и на цена, равна на оценката на имота, изготвена от сертифицирани експерти в съответствие с правила, приети от Правителството. Тези преференциални условия са приложими за наематели на държавна и общинска собственост, които са сключили договори за наем до 15 октомври 1993 г. и при които

посочените договори все още са в сила към датата на съответното предложение за приватизация.

23. Чл. 35, ал. 2 от ЗП, както е формулиран след октомври 1997 г., гласи, че когато отказ от компетентния административен орган за започване на процедура по приватизация по предложение на заинтересованото лице е отменен чрез окончателно решение, съответният административен орган е длъжен в срок от два месеца от влизането в сила на решението да започне процедура за приватизация, да подготви приватизацията на въпросния имот и да предложи да продаде имота на правоимащата страна.

ЗАКОНЪТ

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

24. Жалбоподателят се оплаква, че властите не са се съобразили с решението на Върховния съд от 4 декември 1996 г. за признаване на правото му да закупи имота по преференциална процедура за приватизация по чл. 35(1)(2) от ЗП, както е предвидено в чл. 6 от Конвенцията, който гласи следното:

"Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения..., има право на справедливо ... гледане ... от ... съд ..."

25. Правителството не представя становище.

A. Допустимост

26. Съдът отбелязва, че оплакванията не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва още, че то не е недопустимо на други основания. Следователно то трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. Същество

27. Съдът подчертава, че чл. 6, ал. 1 от Конвенцията гарантира на всеки правото да предявява иски, отнасящи се до неговите граждански права и задължения, пред съд или трибунал; по този начин той е олицетворение на "правото на съд", от което правото на достъп, което е правото на завеждане на съдебно производство пред съдилищата по граждански дела, представлява един аспект. Това право обаче би било илюзорно, ако правната система на Високодоговаряща страна допуска окончателно, задължително съдебно решение да остане

без законна сила във вреда на едната страна. Изпълнение на решение, постановено от съд, следователно трябва да се разглежда като неразделна част от "съдебния процес" за целите на чл. 6 от Конвенцията (вижте *Hornsby v. Greece*, решение от 19 март 1997 г., Доклади за решения и определения 1997II, стр. 510, § 40, и *Burdov v. Russia* (№ 2), № 33509/04, § 67, ЕСПЧ 2009г. ...).

28. Що се отнася до конкретното дело, Съдът, като отбелязва, че решението на Върховния съд от 4 декември 1996 г. се отнася до твърдяното право на жалбоподателя да придобие определен имот при преференциални условия, е на мнение, че посоченото съдебно решение е определящо за гражданските права и задължения на жалбоподателя по смисъла на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията. Следователно чл. 6, ал. 1 е приложим по делото.

29. Освен това Съдът отбелязва, че в решението си от 4 декември 1996 г., Върховният съд установява, че жалбоподателят отговаря на всички законови условия за закупуване на имота в рамките на преференциалната процедура за приватизация, отменя като незаконосъобразно решението на министъра на промишлеността от 26 април 1995 г. и изрично инструктира последния да издаде заповед за продажба на имота съгласно чл. 35(1)(2) от ЗП (вижте параграф 9 по-горе). След това министърът на промишлеността има задължение да се съобрази с посоченото съдебно решение чрез откриване на посочената преференциална процедура за приватизация и продажба на имота на жалбоподателя. Въпреки това той не прави това и Правителството не представя никакви изявления и обяснения затова неизпълнение от страна на този държавен орган (вижте параграфи 10 и 25 по-горе). Нещо повече, чрез включването на имота като актив на дружеството и продажбата на последния през приватизационната програма, държавата прави невъзможно изпълнението на решението на Върховния съд от 4 декември 1996 г. (вижте параграфи 12-13 и 16 по-горе).

30. Това е достатъчно, за да позволи на Съда да се заключи, че при конкретните обстоятелства на настоящото дело е налице нарушение на правото на жалбоподателя да получи изпълнение на окончателно съдебно решение в негова полза като аспект на правото на достъп до съд, както е гарантирано от чл. 6, ал. 1 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

31. Жалбоподателят се оплаква от нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 с това, че властите са нарушили неговото законно право, признато от Върховния съд в решението му от 4 декември 1996 г., на закупуване

на имот по преференциалната процедура за приватизация по чл. 35(1)(2) от ЗП.

Чл. 1 от Протокол № 1 гласи:

"Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накръняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби."

32. Правителството не представя становище.

А. Допустимост

33. Съдът отбелязва, че оплакванията не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва още, че то не е недопустимо на други основания. Следователно то трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. Същество

1. Наличие на "притежания"

34. Съдът подчертава, че жалбоподателят може да твърди нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 само доколкото оспорваните решения са свързани с негови "притежания" по смисъла на тази разпоредба. "Притежания" може да бъдат "съществуващи притежания" или активи, включително вземания, по отношение на които жалбоподателят може да твърди, че той или тя има поне "легитимно очакване" за получаване на право на собственост (вижте *Maltzan and Others v. Germany* (решение за допустимост) [GC], № 71916/01, 71917/01 и 10260/02, § 74(c), ЕСПЧ 2005-V, и *Kopecký v. Slovakia* [GC], № 44912/98, § 35(c), ЕСПЧ 2004-IX).

35. Тъй като делото не се отнася за каквито и да било съществуващи притежания на дружеството жалбоподател, остава да се провери дали може да има някакво "легитимно очакване" за реализиране на правото на собственост.

36. Съдът подчертава в това отношение, че чл. 1 от Протокол № 1 не гарантира право на придобиване на собственост (вижте *Slivenko and Others v. Latvia* (решение за допустимост) [GC], № 48321/99, § 121, ЕСПЧ 2002-II, и *Kopecký*, цитирано по-горе, § 35(b)). Въпреки това Съдът отбелязва, че в реституционни дела е приемал, че

след като Високодоговаряща страна, която е ратифицирала конвенцията, включително Протокол № 1, постановява законодателство, което предвижда пълно или частично възстановяване на собственост, конфискувана при предишен режим, такова законодателство може да се разглежда като генериращо ново право на собственост, защитено от чл. 1 от Протокол № 1 за лицата, които отговарят на изискванията за придобиване на право. Същото може да се прилага по отношение на условията за реституция или обезщетение, създадени съгласно законодателството на преди ратификация, ако такова законодателство остава в сила след ратификация на Протокол № 1 от Високодоговарящата страна (вижте *Maltzan and Others*, цитирано по-горе, § 74 (г) и *Кореску*, цитирано по-горе, § 35 (г)).

37. Съдът намира за уместно да приложи този стандарт по настоящото дело, което не засяга реституцията на национализирани преди това имоти, а правото на приватизиране на наети държавни имоти при преференциални условия, след като лицето изпълни на определени критерии и изисквания за посоченото придобиване на право.

38. В тази връзка Съдът отбелязва, че вътрешното законодателство, което е в сила към момента, очертава условията, позволяващи наемател на държавна собственост да се възползва от преференциалната процедура по чл. 35(1)(2) от ЗП, а именно договорът за наем за въпросния имот е трябвало да бъде сключен до 15 октомври 1993 г. и да бъде все още в сила към датата на съответното предложение за приватизация (вижте параграф 22 по-горе). Съдът освен това отбелязва, че в решението си от 4 декември 1996 г. Върховният съд заключава, че жалбоподателят отговаря на всички тези условия (вижте параграф 9 по-горе). Съдът не вижда причина да се съмнява в това заключение и Правителството не представя никакви аргументи за противното.

39. Освен това Върховният съд в своето решение от 4 Декември 1996 г. възлага на министъра на промишлеността да издаде заповед за продажба на жалбоподателя на имота съгласно чл. 35(1)(2) от ЗП (вижте параграф 9 по-горе). По този начин категоричната формулировка на посоченото съдебно решение не оставя никакво право на преценка от страна на министъра на промишлеността по отношение на вида на изпълнение, което се очаква от националните съдилища. Освен това, по силата на вътрешното законодателство, министърът на промишлеността не е имал право на преценка по отношение на това дали да започне процедура за приватизация съгласно чл. 35, ал. 1 от ЗП, както и по отношение на условията на бъдещата сделка, включително цената, която да бъде платена от бъдещия купувач (вижте параграф 22 по-горе).

40. С оглед на изложеното по-горе, Съдът заключава, че жалбоподателят е имал легитимно очакване, състоящо се от правото да закупи имота при преференциалните условия на чл. 35(1)(2) от ЗП. Съответно той е имал "притежание" по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1.

2. Наличието на намеса

41. Съдът установява, че незапочването от министъра на промишлеността на преференциална процедура за приватизация след решението на Върховния съд от 4 декември 1996 г., за да продаде имота на жалбоподателя, представлява намеса в правото му на мирно ползване на притежанията му.

3. Законосъобразността на намесата

42. Съдът подчертава, че първото и най-важно изискване на чл. 1 от Протокол № 1 е, че всяка намеса на държавните власти в мирното ползване на притежания следва да бъде законосъобразна (вижте *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC], № 25701/94, § 79, ЕСПЧ 2000-XII).

43. В конкретното дело, след като Върховният съд в решението си от 4 декември 1996 установява, че жалбоподателят отговаря на всички законови условия за закупуване на имота и изрично възлага на министъра на промишлеността да продаде имота съгласно чл. 35(1)(2) от ЗП (вижте параграф 9 по-горе), последният е имал задължение да се съобрази и да започне посочената процедурата по продажбата на имота на жалбоподателя на преференциална цена, равна на оценката на имота. Той обаче не прави това и вместо това държавата продава имота като актив на дружеството на трети лица (вижте параграфи 12-13 и 16 по-горе). Правителството не прави никакви изявления и обяснения за действията на държавните органи (вижте параграфи 10 и 32 по-горе).

44. Това е достатъчно, за да позволи на Съда да заключи, че при конкретните обстоятелства на настоящото дело, намесата в правото на жалбоподателя на мирно ползване на притежанията му не е в съответствие с националното законодателство и не отговаря на изискванията за законосъобразност съгласно чл. 1 от Протокол № 1

45. От това следва, че е налице нарушение на тази разпоредба.

III. ДРУГИ ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА

46. Накрая, на 28 септември 2005 г. жалбоподателят се оплаква, че съдебните производства срещу дружеството са несправедливи, и счита, че националните съдилища не са му присъдили реалната стойност на подобренията, които е направил на имота. Той твърди по-конкретно, че

подобренията са стрували 200 352 лева, което през 1992 г. е равно на 22 000 щатски долара, докато националните съдилища му присъждат днешната стойност на 200.35 лева (около 102 евро).

47. Въпреки това, с оглед на всички материали, с които разполага, и доколкото въпросите, за които са оплакванията, са от неговата компетентност, Съдът намира, че те не разкриват никакво възникване на нарушение на правата и свободите, изложени в Конвенцията или нейните Протоколи.

От това следва, че жалбата е явно необоснована и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

48. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

"Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна."

49. Жалбоподателят претендира обезщетение за морални и имуществени вреди, за които твърди, че е претърпял, и оставя на Съда да определи сумата.

50. Въпреки това Съдът счита, че въпросът за прилагането на чл. 41 не е готов за разрешаване и го запазва, като се има предвид възможността да бъде постигнато споразумение между жалбоподателя и ответното Правителство (Правило 75, ал. 1 от Правилника на Съда).

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. Обявява оплакванията, че властите не са спазили окончателна присъда и са лишили жалбоподателя от законното очакване за придобиване на държавна собственост, за допустими, а останалата част от жалбата за недопустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията;
3. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията;
4. *Приема*, че въпросът за прилагането на чл. 41 не е готов за разрешаване;
съответно
(а) *запазва* посочения въпрос;

(б) *приканва* Правителството и жалбоподателя да представят в срок от два месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, писмените си становища по въпроса и по-конкретно да уведомят Съда за всяко споразумение, което могат да постигнат;

(в) *запазва* по-нататъшната процедура и *упълномощава* председателя на камарата с правомощия да определя същата, ако е необходимо.

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 25 март 2010 г., в съответствие с Правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердийк (Claudia Westerdiek)
Секретар на отделението

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen)
Председател